

# ”Sverige var en gång besatt av raskunskap”

Syftet med kritiska vithetsperspektiv är att inte fastna i svart-vita resonemang utan göra världen lite mer nyanserad. Jeff Werner svarar Emil Uddhammar.

Emil Uddhammar avfyrar en illa riktad salva mot mig och kritiska vithetsstudier (SvD 28/9). Kanske kunde man begära också av en statsvetare att först sätta sig in i ämnet han diskuterar? Men då blir det förstås lite svårare. I synnerhet som syftet med kritiska vithetsperspektiv är att inte fastna i svart-vita resonemang utan göra världen lite mer nyanserad. Lägga till fler nyanser och gråskalor.

Så först av allt: jag har inte som mål att inrätta kritiska vithetsstudier som universitetsämne. Däremot anser jag att det vore bra om fler universitetsämnen funderade på vad kritiska vithetsperspektiv kan bidra med till den egna disciplinen.

**Kritiska vithetsperspektiv** undersöker hur vithet har förstått och verkat genom historien. Sverige är i detta sammanhang spännande. Vi var en gång besatta av raskunskap. Det lärdes ut i grundskolan där eleverna mätte upp skolkamraternas skallar och det ingick som en del av konstutbildningarna. Dags- och veckotidningar anordnade tävlingar i vem som hade mest "rasrena" ben och mest nordiskt utseende.

Denna besatthet övergick på 1960-talet i sin motsats. Många menade då att svenskar kunde lära sig att inte lägga märke till utseende. Inte se vem som var svart eller vit. Båda dessa hållningar kan, tänker jag, lära oss något om den tid vi lever i nu och som åter är upptagen vid skillnadstänkande. De politiska följderna av detta borde vara intressanta också för statsvetare.

1800-talets rasvetenskaper delade in världens befolkning efter färger. Men det var inte de yttre egenskaperna som stod



Nationalmuseum.

Foto: Henrik Montgomery/TT

i centrum. Bortom upptagenheten vid att mäta skelett och notera ögonfärg dolde sig något annat: en föreställning om att vita hade alldeles särskilda inre egenskaper. Vita var mer rationella, var bättre på att kontrollera sina känslor och därmed bäst lämpade att styra världen.

**Sedan dess har** Sverige förändrats. Rasvetenskapernas övertygelse om att svenskar var vitast (och därmed bäst) i världen omfattas idag enbart av ett litet antal rasister. Men kanske lever en del av dåtidens föreställningar kvar, om än i andra former och under andra benämningar? Vad avses egentligen när medier skriver "etniska svenskar"? Är det inte bara ett annat ord för "vita"? Och varför reagerar så många med bestörtning när vissa ord och stereotypa bilder uppfattas vara sårande av icke-vita?

**Om Uddhammar är** seriöst intresserad kan jag rekommendera min bok "Kritvit?" som lite mer utförligt förklarar vad det handlar om. Eller att gå kursen Kritiska vithetsperspektiv på nordisk kultur på Stockholms universitet – jag kan reservera en plats.

Jeff Werner

Professor i konstvetenskap vid institutionen för kultur och estetik, Stockholms universitet